

Beslut

efter kvalitetsgranskning av läsfrämjande
arbete i grundskolan – med särskilt fokus på
undervisningen i svenska i årskurs 4–6 vid
Matfors skola i Sundsvalls kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19-20 § skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning vid Matfors skola avseende verksamhetens kvalitet inom det läsfrämjande arbetet i grundskolan – med särskilt fokus på undervisningen i svenska i årskurs 4–6. Med läsfrämjande arbete avses här undervisningsinslag och aktiviteter som syftar till att stimulera och vidga elevers läsintrasse och utveckling av goda läsvanor.

Skolinspektionen gör bedömningar i förhållande till de kvalitetskriterier som myndigheten satt upp inom det granskade området. Skolinspektionen bedömer verksamhetens kvalitet i tre nivåer, utifrån om kvalitetskriterierna uppfylls i hög utsträckning, i flera delar eller i låg utsträckning. Om en skola bedöms uppfylla kvalitetskriterierna i låg utsträckning eller i flera delar anger Skolinspektionen i normalfallet att utvecklingsarbeten behöver inledas och visar på vilka punkter. Skolinspektionen begär därefter en skriftlig redovisning av huvudmannen som visar vilka förbättringsåtgärder skolan vidtagit. Granskningens författningsstöd återfinns i bilaga 2.

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida: <https://www.skolinspektionen.se/aktuellt/pagaende-inspektioner/lasframjande-arbete-i-grundskolan/>

Beslut:

Skolinspektionen bedömer att framtagna kvalitetskriterier uppfylls vid Matfors skola i följande utsträckning:

Bedömningsområde 1: Läsfrämjande inslag i undervisningen i svenska i årskurs 4–6

Skolinspektionen bedömer att lärarna i *hög utsträckning* integrerar läsfrämjande inslag i undervisningen i svenska i årskurs 4–6, för att stimulera och vidga såväl flickors som pojkars läsintrasse.

Utifrån framtagna kvalitetskriterier har Skolinspektionens utredning inte visat annat än att verksamheten inom det granskade området fungerar väl.

Bedömningsområde 2: Skolans övergripande läsfrämjande arbete

Skolinspektionen bedömer att skolans övergripande läsfrämjande i *flera delar* är strategiskt och uthålligt.

- Rektorn och skolpersonalen behöver genom kontinuerliga uppföljningar och analyser skapa en övergripande bild av eventuella mönster och

skillnader gällande läsintresse och läsvanor bland eleverna på den egna skolan, samt vid behov genomföra insatser för att möta identifierade skillnader.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den **den 2 september 2022** redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena och resultatet av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall (bilaga 3) användas.

Redogörelsen skickas via e-post, till

skolinspektionen.umea@skolinspektionen.se. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr SI 2020:8002) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömningar

Nedan redovisas Skolinspektionens bedömningar för respektive område.

Bedömningsområde 1: Läsfrämjande inslag i undervisningen i svenska i årskurs 4–6

Här bedöms i vilken utsträckning lärarna integrerar läsfrämjande inslag i undervisningen i svenska i årskurs 4–6, för att stimulera och vidga såväl flickors som pojkars läsintresse. I detta ingår att:

- Lärarna sätter läsningen i ett innehållsmässigt och socialt sammanhang samt tydliggör syftet med läsningen. Lärarna ger eleverna rika möjligheter till social interaktion och samtal kring det lästa.
- Lärarna framhåller läsningens värde genom att de visar intresse för vad eleverna läser samt ger läsningen utrymme och prioritet i undervisningen.
- Lärarna arbetar på ett genomtänkt och varierat sätt för att stimulera alla elevers läsintresse. Lärarna riktar läsfrämjande insatser särskilt mot elever med svagt intresse för eller ringa vana vid att läsa, eller som i övrigt begränsas av stereotypa mönster i sin läsning. Lärarna matchar läsmaterialet med elevernas intressen, erfarenheter och behov. Lärarna visar att de har höga förväntningar på samtliga elever genom att förmedla att alla elever kan utvecklas till goda läsare.

Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att lärarna i *hög utsträckning* integrerar läsfrämjande inslag i undervisningen i svenska i årskurs 4–6, för att stimulera och vidga såväl flickors som pojkars läsintresse.

Skolinspektionens granskning visar att lärarna främjar elevernas läsintresse genom att sätta läsningen i ett innehållsmässigt och socialt sammanhang samt tydliggör syftet med läsningen. Detta visar sig bland annat genom att lärarna använder sig av texter i undervisningen som relaterar till elevernas vardag och till andra skolämnen. Lärarna ger eleverna rika möjligheter till social interaktion och samtal kring det lästa, främst gällande gemensamt lästa texter. Elever får även skriftligt reflektera över de texter de läser.

Vidare visar granskningen att lärarna främjar elevernas läsintresse genom att framhålla läsningens värde. Lärarna visar intresse för vad eleverna läser och vad de tycker om det som de har läst. Läsningen ges utrymme och tidsmässig prioritet i undervisningen, exempelvis läser eleverna minst 15 minuter varje dag. Skolan har även haft ett läsprojekt under vårterminen och höstterminen 2021 som lärarna sett har haft en positiv inverkan på elevernas läslust.

Granskningen visar också att lärarna aktivt arbetar med läsfrämjande insatser och särskilt riktar dem mot elever med svagt intresse för läsning. Lärarna har kännedom om den egna elevgruppens läsintresse och behov utifrån att de på ett strukturerat sätt tagit reda på detta i samband med utvecklingssamtal med samtliga elever. Lärarna ser att det generellt finns ett lågt intresse för läsning bland eleverna på skolan. Lärarna arbetar aktivt med att ge alla elever en läsupplevelse eftersom de anser att det är en förutsättning för att främja ett läsintresse. Vidare arbetar lärarna med att variera arbetssätten för att stimulera elevernas läsintresse. Elever uppger även att de får hjälp med att hitta texter som passar dem, både ämnesmässigt och avseende svårighetsnivå. För att försöka få så många elever som möjligt intresserade av läsning så ser lärarna till att eleverna ska kunna relatera till texterna de möter, exempelvis försöker de variera huvudpersoner i de texter som de läser.

Motivering

Lärarna främjar elevernas läsintresse genom att sätta läsningen i ett innehållsmässigt och socialt sammanhang samt tydliggör syftet med läsningen

Granskningen visar att lärarna sätter läsningen i ett innehållsmässigt sammanhang samt tydliggör syftet med läsningen för eleverna. Lärarna väljer texter utifrån vad eleverna är intresserade av samt kopplar texter till ämnesområden som de arbetar med i andra skolämnen. Som exempel nämner en lärare att de har en högläsningsbok som utspelar sig på riddartiden när de läser om den tiden i samhällsorienterande ämnen (SO). Texterna som eleverna möter har valts ut av

lärarna utifrån medvetna didaktiska val. Lärarna berättar att de väljer texter som kopplar till elevernas vardag, exempelvis i en klass där många elever är intresserade av ishockey väljer läraren ibland texter om det. Lärarna ser även till att såväl teman som huvudpersoner i högläsning böckerna varierar, bland annat utifrån könstillhörighet, exempelvis läser en av lärarna nu en bok där huvudpersonen är en transperson. Lärarna har kommit överens om vilka böcker som de ska läsa med eleverna i de olika årskurserna, utifrån olika teman såsom puberteten och olika värdegrundsfrågor. Såväl lärare som elever uppger att lärarna ofta förmedlar syftet med de texter som de läser. Exempelvis nämner en lärare att hen förklarar syftet för eleverna innan de ska läsa en faktatext så att eleverna vet om de ska läsa noggrant eller om det räcker att "skumläsa".

Granskningen visar vidare att lärarna ger eleverna möjligheter till social interaktion och samtal kring de gemensamt lästa texterna. Lärarna berättar att de avsätter tid till samtal för de texter som eleverna läser tillsammans. Exempelvis förbereder lärarna diskussionsfrågor till de texter som de läser gemensamt och oftast sker sedan diskussionen i helklass, även om det också förekommer att eleverna svarar på frågor i mindre grupper. I de flesta fall föregås samtalen av att eleverna själva får svara på frågorna, ibland lämnar de även in de svaren skriftligt till läraren. De böcker som eleverna läser individuellt samtalar de generellt inte om gemensamt. Såväl lärare som elever uppger att de skulle vilja prata mer om de lästa texterna, men lärarna uppger att tiden inte räcker till. Elever dokumenterar dock i en läsdagbok vad som hänt i texten samt vad de tycker om det efter varje lästillfälle. Efter att eleverna läst klart sin bok skriver de en bokrecension och i vissa fall kan de få göra en presentation inför klassen, och i andra fall så kan eleverna få sätta upp en tecknad bokrygg på väggen.

Lärarna framhåller läsningens värde

Granskningen visar att lärarnas undervisning reflekterar värdet av läsning genom att lärarna visar intresse för de texter eleverna läser och för elevernas tankar kring det som de läser. Lärarna pratar med eleverna om deras böcker och är intresserade av vilka böcker de valt att läsa. Eleverna uppger att lärarna brukar fråga dem vad de tyckte om en text efter att de har läst den. Förutom att eleverna muntligt får redogöra för sina tankar så får de även frågor skriftligt till det som de läser. Som nämnts tidigare skriver eleverna till exempel läsdagbok till de texter som de läser individuellt.

Granskningen visar vidare att läsningen ges utrymme och tidsmässig prioritet i undervisningen. Varje dag läser eleverna minst 15 minuter i sin egenvalda "bänkbok". Utöver det så läser lärarna högt för eleverna minst vid ett tillfälle i veckan. Skolan har även arbetat med ett projekt där eleverna har fått träna upp sin läshastighet genom att i par läsa tre minuter tre gånger dagligen under sex veckor. Även om projektet inte främst handlat om att uppmuntra ett läsintresse har lärarna sett att elevernas läshastighet har ökat väsentligt, vilket har fått till följd att

eleverna tycker det är roligare att läsa. En av årskurserna deltar också i en lästävling där första pris är en resa till Astrid Lindgrens Värld i Vimmerby. Den undervisande läraren berättar att lästävlingen verkligen har motiverat eleverna och att de redan pratar om packningen inför resan. Vidare framkommer att lärarna, dels vid utvecklingssamtal och dels via skolans lärplattform, trycker på vikten av att uppmuntra läsning även hemma.

Lärarna arbetar aktivt med läsfrämjande insatser

Granskningen visar att lärarna arbetar på ett genomtänkt och varierat sätt för att stimulera alla elevers läsintresse. På skolan pratar personalen mycket om såväl ögonläsning som öronläsning, det vill säga att de likställer att läsa en text med att lyssna på en text i avseende att få en läsupplevelse som i sin tur kan skapa ett läsintresse. I samtliga intervjugrupper framkommer att lärarna har arbetat mycket med förmågan att skapa inre bilder för att eleverna ska få en så bra läsupplevelse som möjligt.

Lärarna har en medvetenhet om de generella skillnader i läsvanor och läsintresse som finns kopplat till socioekonomisk och utländsk bakgrund samt kön. Lärarna har också kännedom om den egna elevgruppens läsintresse och behov. Samtliga svensklärare är mentorer till de elever de undervisar i svenska och på utvecklingssamtalen är läsintresse och läsvanor en stående punkt. Det förekommer även spontana samtal i undervisningssituationer där eleverna berättar om sina läserfarenheter. Därigenom har lärarna en god bild av elevgruppens läsintresse, erfarenheter och behov. Lärarna har dock inte noterat några särskilda mönster avseende läsintresse och läsvanor på skolan förutom att pojkar generellt är lite mindre intresserade av läsning. Lärarna konstaterar dock att det överlag är få elever som läser på fritiden. På mellanstadiet finns det även lite olika attityd till läsning och i några klasser finns en jargong kring att säga att det är lite töntigt att läsa. Lärarna säger dock att de märker att de flesta eleverna egentligen tycker om att läsa även om de inte ger uttryck för det. Ett sätt som lärare försöker att bemöta ett svagt intresse för läsning är genom att hitta böcker som eleverna tycker är intressanta. En lärare ger som exempel att hen tipsar om en bokserie som hen märkt oftare fångar pojkarna.

Vidare visar granskningen att lärarna erbjuder vägledning för att matcha läsmaterial med elevernas intressen och behov. Eleverna erbjuds ett brett och varierat utbud av texter, såväl skönlitterära texter som sakprosatexter. Ibland får eleverna själva välja texter, men de får då stöd av lärarna eller bibliotekarien vid behov. För att hjälpa eleverna att välja en text som är på rätt nivå så kan lärarna beskriva texterna utifrån att de är svåra, mellansvåra eller jättesvåra, istället för att säga att texterna är lätta, mellan eller svåra. Enligt lärarna är det lättare för eleverna att välja en bok som presenteras som svår än en som presenteras som lätt. Lärarna försöker att utmana de elever som har lättare för att läsa genom att få dem att läsa lite svårare böcker och i viss mån även ta sig an nya genrer. Som

tidigare nämnts varierar lärarna bland annat huvudpersoner och teman i högläsningsböckerna för att eleverna ska möta olika typer av texter och på så sätt kunna hitta något som passar dem.

Bedömningsområde 2: Skolans övergripande läsfrämjande arbete

Här bedöms i vilken utsträckning skolans övergripande läsfrämjande arbete är strategiskt och uthålligt. I detta ingår att:

- Skolan bedriver ett strategiskt läsfrämjande arbete genom att rektorn verkar för en undervisningskultur som kännetecknas av samverkan mellan olika aktörer och som uppmuntrar lärare att sprida läsfrämjande strategier till varandra. I det strategiska läsfrämjande arbetet ingår också att skolbiblioteket utgör en viktig resurs samt att skolan skapar fysiska och sociala miljöer som syftar till att stimulera elevernas läsintresse.
- Skolan uppmärksammar och möter skillnader mellan olika elevgrupper när det gäller elevernas läsintresse, läsvanor och läsförmåga. Rektorn förmedlar höga förväntningar på alla elever och skolpersonal när det gäller läsning.
- Skolan bedriver ett utvecklingsarbete avseende läsfrämjande insatser i undervisningen och utbildningen. Rektorn har god överblick över lärarnas undervisning och kompetens när det gäller läsfrämjande arbete och initierar vid behov utvecklingsinsatser. Skolpersonalen arbetar aktivt för att tillsammans utveckla de läsfrämjande inslagen i utbildningen.

Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att skolans övergripande läsfrämjande arbete *i flera delar* är strategiskt och uthålligt.

Skolinspektionens granskning visar att skolan bedriver ett strategiskt arbete för att främja elevernas intresse för läsning och utveckling av goda läsvanor. Bland annat skapar rektorn förutsättningar för samverkan mellan såväl interna som externa aktörer. Exempelvis har lärare främst på låg- och mellanstadiet goda förutsättningar för samplanering och sambedömning och den biträdande rektorn har styrt detta samarbete till att delvis handla om ett läsfrämjande arbete. Även på högstadiet sker ett samarbete, exempelvis kring bokcirkel. Det finns även ett gott samarbete med folkbiblioteket även om det har varit något begränsat under pandemin. Samarbetet med biblioteket är något som all personal lyfter som något som är både viktigt och välfungerande. Bibliotekarier har både bokprat med elever och hjälper lärare att ta fram lämpliga texter. Förutom biblioteket finns det vissa fysiska miljöer som främjar läsning, exempelvis finns det grupprum som går att

nyttja vid läsning och därtill försöker lärarna göra det mesta möjliga av de miljöer som finns tillgängliga.

Granskningen visar vidare att skolan till viss del uppmärksammar och möter skillnader mellan olika elevgrupper. Rektorn med personal har en förståelse för de generella skillnader som finns mellan olika elevgrupper vad gäller läsintresse, läsvanor och läsförmågor och de kan till viss del se att liknande mönster finns på skolan, även om de främst ser att det generellt finns ett lågt läsintresse på skolan. Rektorn tar dock inte initiativ till att skapa en övergripande bild av eventuella skillnader vad gäller läsintresse och läsvanor bland eleverna på den egna skolan. Rektorn med personal genomför ändå i viss mån insatser för att möta ett generellt sjunkande läsintresse bland eleverna. Såväl lärare som skolledning har en förväntan på att eleverna kan utvecklas till goda läsare, och lärarna försöker förmedla det till eleverna också.

Granskningen visar också att skolan bedriver ett utvecklingsarbete avseende läsfrämjande insatser i undervisningen och utbildningen. Rektorn antar en aktiv roll när det gäller läsfrämjande insatser i utbildningen. Rektorn och biträdande rektorer har en god överblick över lärarnas läsfrämjande arbete genom att de gör lektionsbesök och tar upp deras arbete på medarbetarsamtal. De har även initierat olika fortbildningsinsatser för att ytterligare höja kvaliteten i det läsfrämjande arbetet. Exempelvis har en speciallärare hållit i en föreläsning om hur lärarna kan arbeta läsfrämjande.

Skolinspektionen har identifierat ett utvecklingsområde inom bedömningsområdet. Motiveringen till utvecklingsområdet och rekommendationen för fortsatt arbete redogörs för under rubriken *Identifierat utvecklingsområde* nedan.

Motivering

Skolan bedriver ett strategiskt arbete för att främja elevernas intresse för läsning och utveckling av goda läsvanor

Granskningen visar att rektorn verkar för en undervisningskultur som kännetecknas av samverkan mellan olika aktörer och av kunskapsspridning. Inte minst på mellanstadiet har rektorn skapat förutsättningar för en god samverkan kring det läsfrämjande arbetet genom att se till att alla klassmentorer är behöriga och undervisar sin klass i svenska. Detta medför att samplaneringen som sker får ett fokus på svenskämnet och därmed även ett läsfrämjande arbete. Lärarna uppger vidare att den biträdande rektorn är väldigt aktiv och engagerad i att alla lärare ska vara delaktiga i det läsfrämjande arbetet. När det gäller högstadiet så är det inte fullt lika goda förutsättningar för samverkan avseende ett läsfrämjande arbete, men det finns dock goda exempel på att det sker en sådan samverkan. Exempelvis så har skolan avsatt tid från skolans val till bokcirkel på högstadiet. Både lärare och skolledning berättar att lärarna har suttit ämneslagsvis för att komma med idéer på

hur de kan arbeta läsfrämjande i de olika ämnena. Även lärarna på lågstadiet arbetar läsfrämjande och säger att den biträdande rektorn påminner dem och skapar tillfällen för dem att tillsammans planera det läsfrämjande arbetet. Rent organisatoriskt har de en extra lärare i årskurs 1 för att, bland annat, kunna dela upp eleverna i mindre grupper för att arbeta med läsning.

Vidare har skolan även regelbundet författarbesök, något som lärarna ser har varit positivt för elevernas läsintresse. Under pandemin har skolan fortsatt med författarbesök, även om de då varit digitala. Ytterligare exempel på skolans övergripande läsfrämjande arbete är den språkpolicy som skolan tagit fram. Enligt den ska alla lärare vara språkliga förebilder, vilket exempelvis innebär att de ska vara nyfikna på ord och begrepp och förklara dem för eleverna. Den biträdande rektorn säger att det är något som de ofta pratar om i kollegiet och säger vidare att en förlängning av det är att de ska visa att det är roligt och lustfyllt med läsning och språk. Till exempel så kan de ha böcker som belöning till elever istället för fika och film. Det finns även exempel på samverkan mellan stadierna även om lärarna uttrycker att de skulle behöva mer tid till det. Lärare berättar att när de gick Läslyftet så blev det en del samverkan med lärare från olika stadier. Samarbetet hade börjat mynna ut i diskussioner om hur de skulle kunna skapa en röd tråd genom hela skolan, men pandemin satte stopp för samarbetet över stadiegränserna. Såväl rektor som lärare säger dock att det är ett arbete som de ska ta upp igen så snart det är möjligt.

Granskningen visar vidare att såväl rektorn som skolpersonalen ser det närliggande folkbiblioteket som en viktig resurs som också används som skolbibliotek i det läsfrämjande arbetet. I alla intervjugrupper framkommer att det allmänna biblioteket som ligger i samma byggnad som skolan används i det läsfrämjande arbetet även om det under pandemin har varit ett något begränsat samarbete. Dock har lärare kunnat beställa boklådor och har haft möjlighet att ha digitala boksamtal med bibliotekarierna. Lärarna säger vidare att de har ett gott samarbete med bibliotekarierna och att de får hjälp med att ta fram lämpliga böcker till eleverna utifrån nivå och teman. Eleverna berättar att de regelbundet går till biblioteket och lånar böcker och att det finns ett stort utbud av böcker att välja på så det går att hitta lämpliga böcker. Förutom det allmänna folkbiblioteket så finns ett mindre skolbibliotek som är obemannat och främst används som grupprum, men det finns en del böcker där som elever kan låna också.

Granskningen visar även att det finns vissa fysiska och sociala miljöer i skolan som syftar till att stimulera elevernas läsintresse. Även om såväl skolledning som lärare och elever uppger att de fysiska miljöerna är relativt enkla ur ett läsfrämjande perspektiv så finns exempel på att det görs ansträngningar för att skapa en så god och stimulerande miljö som möjligt utifrån förutsättningarna. Bland annat finns det grupprum som eleverna kan gå till när de ska läsa, det tidigare nämnda skolbiblioteket är ett exempel på ett sådant rum. Förutom det så gör lärare lite

olika saker för att skapa en så bra fysisk miljö som möjligt i klassrummen, exempelvis sätter de upp böcker så att eleverna ser dem och har filter som eleverna kan svepa om sig när de ska läsa. Ytterligare något exempel är att de sätter upp texter som elever har skrivit på väggar i korridorer och klassrum. Rektorn pekar på att det som är än viktigare än den fysiska miljön är den psykosociala miljön, det vill säga att det är en trygg miljö som gör att elever kan slappna av och läsa. Det är något som lärare jobbar med enligt rektorn och då kan de få eleverna att utmana sig själva och sin läsning. De har även tagit in en del åsikter från elever, även om det inte skett på något övergripande sätt.

Skolan uppmärksammar och möter i viss mån skillnader mellan olika elevgrupper

Granskningen visar att rektorn med personal har en förståelse för de generella skillnader som finns mellan olika elevgrupper både vad gäller läsintresse, läsvanor och läsförmåga när det gäller socioekonomisk och utländsk bakgrund samt kön. Rektorn leder dock inte något arbete för att skapa en övergripande bild av eventuella skillnader när det gäller elevernas läsintresse och läsvanor på den egna skolan. Även om det inte görs någon gemensam undersökning av elevernas läsintresse och läsvanor så menar rektorn att lärarna har en god bild av det ändå genom att vissa lärare gör egna undersökningar i sina klasser, dels genom att vissa elever får skriva brev till lärarna och dels genom att det är en sak som vissa lärare alltid tar upp på utvecklingssamtalen. Lärare uppger att de pratar med sina elever om läsvanor och läsintresse. Lärarna har inte sett att det finns några speciella elevgrupper som skiljer ut sig avseende intresse för läsning, utom möjligen att högrepresterande elever har läsande föräldrar. Lärarna ser mer att det finns ett generellt intresse kring läsning, eller åtminstone att det finns andra saker som tar elevernas uppmärksamhet. Avseende läsförmågan så screenas eleverna och såväl lärare som rektor uppger att de analyserar resultaten på de nationella proven och de nationella bedömningsstöden i läs- och skrivutveckling för årskurs 1–3. Lärarna berättar att de genom de analyserna sett att de behöver arbeta mer med att få eleverna intresserade av läsning.

Även om rektorn inte leder något samlat arbete för att skapa en övergripande bild av eventuella mönster och skillnader avseende elevernas läsintresse och läsvanor så genomför skolan vissa generella insatser för att främja elevernas intresse för läsning. Det görs försök att motverka det generella ointresset kring läsning som skolan identifierat. Exempelvis arbetar lärarna på högstadiet mycket med olika läsuppdrag, inte minst genom de bokcirkel som tidigare nämnts. Detta är något som lärare uppger har gjort att det till viss del har skett en attitydförändring. Det ses inte längre som något konstigt att gå runt med en bok, eller att sitta och läsa, eftersom alla elever vet att det är något som de ska göra. Ytterligare ett exempel är att lärarna har haft ett samarbete kring ett poesiprojekt med den manlige skolvärden. Lärarna uppger att detta samarbete är något som de tänker försöka nyttja mer eftersom det har varit uppskattat hos eleverna.

Vidare visar granskningen att rektorn förmedlar höga förväntningar på alla elever och skolpersonal. Såväl lärare som skollädaresser säger att rektorn och de biträdande rektorerna har höga förväntningar på personalen gällande att arbeta läsfrämjande och på att ha höga förväntningar på att elever kan utvecklas till goda läsare. Inte minst manifesteras de höga förväntningarna på lärarna i den språkpolicy som skolan tagit fram. Ytterligare exempel är att lärare på låg- och mellanstadiet fått uppdrag av den biträdande rektorn att på sina arbetslagsträffar ta fram arbetssätt som kan skapa ett läsintresse hos elever. Dessa uppdrag har även kombinerats med en föreläsning om läsfrämjande arbete av en speciallärare på skolan. Den biträdande rektorn berättar att lärarna pratar om sina elever som läsare som håller på att utveckla sin läsförmåga och att syftet och målet med det är att eleverna själva ska identifiera sig som läsare. Rektorn påminner lärarna genom arbetslagsledarna om vikten av att vara nyfikna på varför eleverna är, eller inte är, intresserade av att läsa. Lärare uppger att de ofta pratar om vikten av att visa att de själva är läsare och att läsning är en rikedom. Överlag pratar kollegiet mycket om vikten av bemötande, både rent allmänt och ur ett läsfrämjande perspektiv.

Skolan bedriver ett utvecklingsarbete avseende läsfrämjande insatser i undervisningen och utbildningen

Granskningen visar att rektorn antar en aktiv roll när det gäller läsfrämjande insatser i utbildningen. Rektorn och den biträdande rektorn uppger att de, genom såväl lektionsbesök som genom medarbetarsamtal, har en god bild av lärarnas läsfrämjande arbete. Både lärare och skollädaresser berättar att en del av medarbetarsamtalen ägnas åt hur väl lärarna lyckas med sitt läsfrämjande arbete och vilket stöd de har behov av. En av speciallärarna har fått i uppdrag av den biträdande rektorn att hålla en föreläsning för lärarna om hur de kan jobba läsfrämjande, och utifrån den föreläsningen har lärarna fått sitta tillsammans för att komma med konkreta lektionsupplägg för att jobba läsfrämjande. Detta arbete dokumenteras skriftligt och följs upp av den biträdande rektorn. Alla lärare har inte fått ta del av föreläsningen vid tiden för Skolinspektionens besök, men avsikten är att alla lärare ska få göra det.

Vidare visar granskningen att skolpersonalen arbetar aktivt för att tillsammans utveckla de läsfrämjande inslagen i utbildningen. Exempelvis så har specialläraren tagit fram ett föreläsningssmaterial och den biträdande rektorn har tagit fram instruktioner som lärarna fått i anslutning till den föreläsningen. Lärare berättar att de efter föreläsningen har suttit tillsammans både i ämneslag och i arbetslag för att planera och dela med sig av fungerande läsfrämjande arbetssätt. I samband med både utvecklingssamtal och föräldramöten så pratar personalen om vikten av läsning, och såväl lärare som skollädaresser uppger att de tycker att det är viktigt att få med sig vårdnadshavarna för att kunna få till goda läsvanor. Det har även kommit förslag från kollegiet om att bjuda in vårdnadshavare till en särskild föreläsning om läsning, det är dock inget som har realiserats än.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att utvecklingsarbeten behöver inledas inom följande:

- Rektorn och skolpersonalen behöver genom kontinuerliga uppföljningar och analyser skapa en övergripande bild av eventuella mönster och skillnader gällande läsintresse och läsvanor bland eleverna på den egna skolan, samt vid behov genomföra insatser för att möta identifierade skillnader.

Granskningen visar att skolan inte genomför några kontinuerliga uppföljningar eller analyser av elevernas läsintresse eller läsvanor för att skapa sig en övergripande bild av eventuella skillnader och mönster som kan vara kopplade till socioekonomisk och utländsk bakgrund samt kön på den egna skolan. Även om rektorn inte leder något samlat arbete för att skapa en övergripande bild av eventuella mönster och skillnader avseende elevernas läsintresse och läsvanor så har vissa lärare emellertid kännedom om detta. Bland annat gör vissa lärare egna undersökningar i sina klasser och vissa lärare tar alltid upp frågor om läsintresse och läsvanor på utvecklingssamtalen. Lärarna arbetar generellt med att uppmuntra och motivera eleverna att läsa, men skolan har begränsad kunskap om vilka elever som särskilt behöver få ta del av läsfrämjande insatser.

Av skollagen framgår att det pedagogiska arbetet vid en skolenhet ska ledas och samordnas av en rektor. Rektorn ska särskilt verka för att utbildningen utvecklas.¹ Rektorn ansvarar för att planering, uppföljning och utvecklingen av utbildningen genomförs på skolenhetsnivå.² Av skollagen framgår vidare att utbildningen inom hela skolväsendet ska främja en livslång lust att lära. Alla barn och elever ska få den ledning och stimulans som de behöver för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt de nationella målen. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.³ Enligt läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet ska skolan aktivt och medvetet främja elevernas lika rättigheter och möjligheter, oberoende av könstillhörighet. Skolan har också ett ansvar för att motverka könsmonster som begränsar elevernas lärande, val och utveckling.⁴

Sverige har under ett antal år sett ett vikande läsintresse bland barn och unga.⁵ Elevernas lust att läsa tycks också avta med stigande ålder, detta samtidigt som

¹ 2 kap. 9§ skollagen (2010:800).

² 4 kap. 4 § skollagen (2010:800).

³ 1 kap. 4 § samt 3 kap. 2 § skollagen (2010:800).

⁴ Förordning (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet. 1. Skolans värdegrund och uppdrag. En likvärdig utbildning.

⁵ SOU 2018:57. *Barns och ungas läsning – ett ansvar för hela samhället*. s. 232, 248, 276. Skolverket (2019). *PISA 2018 15-åringars kunskaper i läsförståelse, matematik och naturvetenskap*. Internationella studier 487, s. 45–46.

grundskolans högre årskurser bjuder på allt mer avancerade och krävande texter.⁶ Vidare finns det orosmoln kopplade till en bristande likvärdighet avseende såväl läsförståelse som läsintresse, relaterat till både kön och socioekonomisk bakgrund.⁷ Elever med utländsk bakgrund ofta sämre förutsättningar än elever med svensk bakgrund. Deras föräldrar har oftare lägre utbildning och lägre inkomst. Boendesituationen kan också se annorlunda ut jämfört med elever med svensk bakgrund.⁸ Med ett minskande intresse för läsning och ökande skillnader mellan elever, ökar betydelsen av skolornas läsfrämjande arbete och vikten av att skolan hittar sätt att stimulera och vidga samtliga elevers läsintresse och läsning.⁹

Skolinspektionen rekommenderar att rektorn utvecklar arbetet med att följa upp och analysera mönster och skillnader i elevernas läsintresse och läsvanor. En grund för denna analys kan utgöras av det befintliga underlag avseende elevers läsintresse och läsvanor som redan finns på skolan, samt genom läsvaneundersökningar¹⁰ i olika årskurser och elevgrupper. Rektorn kan utifrån en sådan uppföljning och analys skapa en utgångspunkt för det fortsatta arbetet med att möta eventuella mönster och skillnader som identifierats på den egna skolan. I förekommande fall behöver rektorn även se till att särskilda ansträngningar görs för att även elevgrupper med mindre gynnsamma förutsättningar ska få möjlighet att utveckla vilja och intresse för läsning.

På Skolinspektionens vägnar,

Beslutet har fattats av Stina Johansson, beslutsfattare.

Föredragande i ärendet har varit utredare Mattias Ryd. I handläggningen av ärendet har även utredarna Helen Lundell Sjöberg och Caroline Engskär deltagit.

Skolverket (2017). PIRLS 2016 *Läsförmågan hos svenska elever i årskurs 4 i ett internationellt perspektiv*, s. 39–40.

Statens Medieråd (2019). *Ungar och Medier*, s. 7.

⁶ Statens Medieråd (2019), s. 7

⁷ SOU 2018:57, s. 26.

⁸ Skolverket (2018). *Analys av familjebakgrundens betydelse för skolresultaten och skillnader mellan skolor. En kvantitativ studie av utvecklingen över tid i slutet av grundskola*. Rapport 467, 2018.

⁹ SOU 2018:57, s. 89.

¹⁰ Se exempelvis <https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/stimulera-lasintresse-utifran-ett-jamstalldhetsperspektiv/del-1-lasintresse-och-lasvanor> (hämtad 2022-03-03)

Bilaga 1: Bakgrundsuppgifter

Underlag för bedömning

Skolinspektionen har genomfört en tematisk kvalitetsgranskning av Matfors skola under höstterminen 2021. Granskningen har genomförts på distans via digitala intervjuer. Vid intervjuerna har information om såväl styrkor som utvecklingsområden inom verksamheten inhämtats. Intervjuerna genomfördes av utredarna Helen Lundell Sjöberg och Mattias Ryd.

Bedömningarna i detta beslut grundar sig på:

- Fyra gruppintervjuer med elever.
- En gruppintervju med lärare som undervisar i svenska i årskurserna 4–6.
- Två gruppintervjuer med lärare som undervisar i textrika ämnen.
- En intervju med skolans rektor och en biträdande rektor.
- Dokumentstudier. Dels de dokument som begärts in från huvudmannen och skolan samt Skolverkets officiella statistik som finns att tillgå om den aktuella skolan.

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens protokoll från intervjuerna för faktakontroll.

Fakta om granskad verksamhet

Matfors skola, med Sundsvalls kommun som huvudman, är en skola med förskoleklass och grundskolans årskurser 1–9. Skolan leds av en rektor, som har stöd i arbetet av två biträdande rektorer med ansvar för årskurserna 1–6 respektive 7–9. Vid tiden för granskningen är tjänsten som biträdande rektor med ansvar för årskurserna 7–9 vakant och ett rekryteringsarbete pågår för att tillsätta tjänsten.

Matfors skola har vid tidpunkten för Skolinspektionens granskning 646 elever fördelat på 222 elever i förskoleklass och lågstadiet, 188 elever i mellanstadiet och 236 elever i högstadiet. Det finns 9 legitimerade och behöriga svensklärare som undervisar på mellanstadiet på skolan.

Bilaga 2: Författningsstöd

Av skollagen framgår att utbildningen inom hela skolväsendet ska främja en livslång lust att lära. Alla barn och elever ska få den ledning och stimulans som de behöver för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt de nationella målen. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.¹¹

Av läroplanen för grundskolan framgår att skolans uppdrag är att främja lärande där individen stimuleras att inhämta och utveckla kunskaper och värden. Språk, lärande och identitetsutveckling är nära förknippade. Genom rika möjligheter att samtala, läsa och skriva ska varje elev få utveckla sina möjligheter att kommunicera och därmed få tilltro till sin språkliga förmåga.¹² Av kursplanen i svenska framgår att undervisningen ska stimulera elevernas intresse för att läsa och skriva.¹³ Läraren ska organisera och genomföra arbetet så att eleven får stöd i sin språk- och kommunikationsutveckling.¹⁴

Skolan ska vara en god miljö för utveckling och lärande. Skolan ska sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet och vilja och lust att lära. Skolan verkar i en omgivning med många kunskapskällor. Strävan ska vara att skapa de bästa samlade betingelserna för elevernas bildning, tänkande och kunskapsutveckling.¹⁵ Utforskande, nyfikenhet och lust att lära ska utgöra en grund för skolans verksamhet. Alla som arbetar i skolan ska samverka för att göra skolan till en god miljö för utveckling och lärande. Lärarna ska stärka elevernas vilja att lära och elevens tillit till den egna förmågan.¹⁶ Läraren ska vidare: ta hänsyn till varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande. Läraren ska organisera och genomföra arbetet så att eleven utvecklas efter sina förutsättningar och samtidigt stimuleras att använda och utveckla hela sin förmåga, får stöd i sin språk- och kommunikationsutveckling, upplever att kunskap är meningsfull och att den egna kunskapsutvecklingen går framåt samt får möjligheter till ämnesfördjupning, överblick och sammanhang.¹⁷

Förskoleklassen, fritidshemmet och skolan ska samverka på ett förtroendefullt sätt med varandra och förskolan för att stödja elevernas utveckling och lärande i ett långsiktigt perspektiv. Inför övergångar ska de berörda skolformerna och fritidshemmet utbyta kunskaper, erfarenheter och information om innehållet i

¹¹ 1 kap. 4 § samt 3 kap. 2 § skollagen (2010:800).

¹² Förordning (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet. 1. Skolans värdegrund och uppdrag. Skolans uppdrag.

¹³ Ibid. 5.18. Svenska. Syfte.

¹⁴ Ibid. 2.2 Kunskaper.

¹⁵ Ibid. 1. Skolans värdegrund och uppdrag. God miljö för utveckling och lärande.

¹⁶ Ibid. 2.2 Kunskaper. Riktlinjer.

¹⁷ Ibid. 2.2 Kunskaper. Riktlinjer.

utbildningen för att skapa sammanhang, kontinuitet och progression i elevernas utveckling och lärande. Läraren ska i samverkan med [...] lärare i övriga berörda skolformer och fritidshemmet utbyta kunskaper och erfarenheter samt information om innehållet i utbildningen för att skapa sammanhang, kontinuitet och progression i elevernas utveckling och lärande.¹⁸

Det pedagogiska arbetet vid en skolenhet ska ledas och samordnas av en rektor. Rektorn ska särskilt verka för att utbildningen utvecklas.¹⁹ Rektorn beslutar om sin enhets inre organisation och ansvarar för att fördela resurser inom enheten efter barnens och elevernas olika förutsättningar och behov.²⁰ Rektorn ansvarar för att planering, uppföljning och utveckling av utbildningen (systematiskt kvalitetsarbete) genomförs på skolenhetsnivå. Inriktningen på det systematiska kvalitetsarbetet ska vara att de mål som finns för utbildningen i skollagen och i andra föreskrifter (nationella mål) uppfylls.²¹

Som pedagogisk ledare och chef för lärarna och övrig personal i skolan har rektorn det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen. Rektorn har ansvaret för skolans resultat. Rektorn har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att skolans arbetsmiljö utformas så att alla elever, för att själva kunna söka och utveckla kunskaper, får tillgång till och förutsättningar att använda läromedel av god kvalitet samt för att skolbibliotekets verksamhet används som en del i undervisningen för att stärka elevernas språkliga förmåga och digitala kompetens. Vidare har rektorn ansvar för att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter och kontinuerligt ges möjligheter att dela med sig av sin kunskap och att lära av varandra för att utveckla utbildningen.²²

Utbildningen ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna, bland annat jämställdhet.²³ Skolan ska aktivt och medvetet främja elevernas lika rättigheter och möjligheter, oberoende av könstillhörighet. Skolan har också ett ansvar för att motverka könsmönster som begränsar elevernas lärande, val och utveckling. Hur skolan organiserar utbildningen, hur eleverna blir bemötta samt vilka krav och förväntningar som ställs på dem, bidrar till att forma deras uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt. Skolan ska därför organisera utbildningen så att eleverna möts och arbetar tillsammans, samt prövar och utvecklar sin förmåga och sina intressen, med samma möjligheter och på lika villkor oberoende av könstillhörighet.²⁴

¹⁸ Ibid. 2.5 Övergång och samverkan.

¹⁹ 2 kap. 9 § skollagen (2010:800).

²⁰ Ibid. 2 kap. 10 §.

²¹ Ibid. 4 kap. 4–5 §§.

²² Förordning (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet. 2.8. Rektorns ansvar.

²³ 1 kap. 5 § skollagen (2010:800).

²⁴ Förordning (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet. 1. Skolans värdegrund och uppdrag. En likvärdig utbildning.

Bilaga 3: Mall för huvudmannens redovisning

Detta formulär kan användas som stöd när ni redovisar hur ni har arbetat med de utvecklingsområden som Skolinspektionen har identifierat i samband med kvalitetsgranskningen.

Redovisningen av vidtagna åtgärder ska fastställas av huvudmannen.

Utvecklingsområde 1: Rektorn och skolpersonalen behöver genom kontinuerliga uppföljningar och analyser skapa en övergripande bild av eventuella mönster och skillnader gällande läsintresse och läsvanor bland eleverna på den egna skolan, samt vid behov genomföra insatser för att möta identifierade skillnader.
Redovisa vilka åtgärder som genomförts:
Beskriv hur skolenhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:
Beskriv de effekter som eventuellt förväntas på längre sikt:
Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:
En viktig del i Skolinspektionens arbete är att ta del av elevernas synpunkter om sin skolsituation i våra utredningar. Vi skulle därför vilja veta om ni återkopplat vårt beslut till eleverna och i så fall på vilket sätt?